

Praktisk bruk av benzodiazepiner på barn

Kari Øravem Kvakestad
Klinikk for allmenn odontologi - barn
Det odontologiske fakultet

Praktisk bruk av benzodiazepiner på barn

- Krav til kompetanse
- Forholdsregler
  - Prosedyrer
  - Utstyr
- Risikovurdering og håndtering av komplikasjoner
- Dosering og anvendelsesmåter

Convention on the Rights of the Child

Adopted and opened for signature, ratification and accession by
General Assembly resolution 44/25
of 20 November 1989

FNs konvensjon om barnets rettigheter
Norge tilsluttet 1991

Artikkel 24

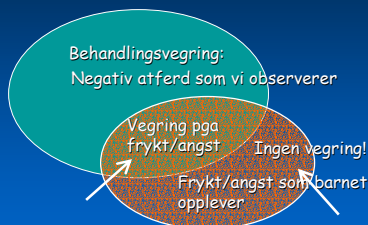
1. Partene erkjenner barns rett til å nyte godt av den høyest oppnåelige helsestandard og av tilbudene om behandling av sykdom og rehabilitering.

Partene skal bestrebe seg på å sikre at et barn ikke blir berøvet sin rett til adgang til slike helseomsorgstjenester.

Terapianbefaling fra Statens legemiddelverk

- Tannlegen må være oppmerksom på at barn kan være redde uten å vegre seg eller si i fra. Det hviler et særlig ansvar på tannlegen for å identifisere disse barna og ta de riktige forholdsreglene
- De fleste pasienter med angst eller fobi for tannbehandling utvikler dette i barne- eller ungdomsårene

Barn på tannklinikken

Etter Klingberg 1995

Barn på tannklinikken

Mange barn har et stort og krevende behandlingsbehov

Alder og utviklingsnivå gjør at de ikke kan mestre en behandlingssituasjon

Sedasjon

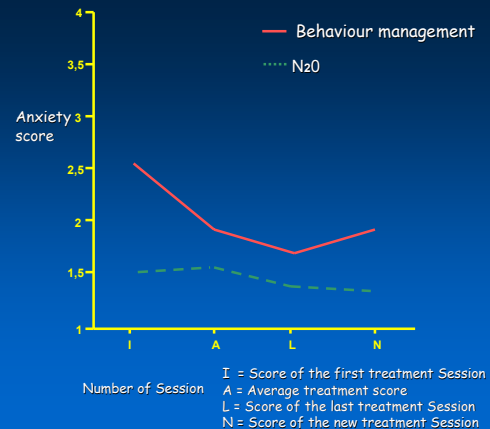
- Overordnet målsetting
  - Forebygge behandlingsvegning og utvikling av angst for tannbehandling
- Delmål
  - Øke effekten av atferdsmessige teknikker (tilvenning)
  - Redusere opplevelse av smerte og ubehag
  - Amnesi

Barn på tannklinikken

- Alle pasienter skal tilbys en behandling som er tilpasset deres mestningsnivå
- Sedering bør brukes til å understøtte psykologiske metoder ved manglende mestring
- Behandlingen skal være minst mulig traumatisk og mest mulig smertefri
- Ved forventet smerte bør lokalanestesi introduseres som en selvfølgelig del av behandlingen
  - Barn under 12 år er sjelden modne for å ta avgjørelsen

Tilvenning - sedasjon

- Svært engstelige barn (6-12 år) ble delt i to grupper
- En gruppe fikk bare tilvenningsterapi
- En gruppe fikk lystgass + tilvenningsterapi
- Gruppene var sammenlignet for
  - Alder og kjønn
  - Angst før behandlingsstart

Viktige faktorer ved sedasjon

- Sikkerhet
- Effekt
- Nedbrytningstid
- Enkel administrasjon
- Lett styrbar effekt

Lystgass og benzodiazepiner er våre beste sedasjonsmidler

Generelt - benzodiazepiner

- Krav til kompetanse ved bruk av benzodiazepiner til våken sedasjon

Tannleger er, som annet helsepersonell, selv ansvarlige for å vurdere egen kompetanse innen rammen av sin autorisasjon

Tannlegers rekvisisjon og bruk av legemidler

- Ny forskrift 1. juli -98
  - § 2-2 har følgende kommentarer:
    - Tannleger med norsk autorisasjon eller lisens har i utgangspunktet rett til å rekvirere alle legemidler som er nødvendig for å utøve forsvarlig tannlegevirksomhet
    - Det er opp til tannlegen å vurdere hvilke legemidler dette omfatter innenfor de begrensninger som er gitt i denne forskriften eller i autorisasjon eller lisens

Generelt - benzodiazepiner

Forsvarlig bruk av benzodiazepiner

- Tannlegen skal kjenne virkning og mulige bivirkninger av et medikament
  - Benzodiazepiner i oppløst form kan gi kraftig utilsiktet effekt
  - Interaksjoner (www.druid.uio.no)

Eventuelle bivirkninger skal kunne forebygges, diagnostiseres og behandles

Forholdsregler ved oral/rektal sedasjon

- Rekvirer alltid medikamentet til bruk i praksis og gi pasienten aktuell dosering på klinikken før hver behandling
- Pasienter med forventningsangst bør i tillegg få en dose om kvelden

Forholdsregler ved oral/rektal sedasjon

- Bruk farmasøytiske spesialpreparater eller magistrelle (apotekfremstilte) preparater framfor sjøllaget blanding.
- Opparbeid erfaring med noen få preparater
- Evalueringsskjema ved hver behandling

Aktuelle benzodiazepiner

- Midazolam - Dormicum®
  - Dormicum® inj.væske - registrert for intravenøs og intramuskulær administrasjon
  - Midazolam tablett (7,5 og 15mg) rekvireres ved søknad om godkjenningssfritak
- Flunitrazepam - Flunipam®, Rohypnol®
  - registrert som A-preparat fra 01.01.03
- Diazepam - Stesolid®, Valium®, Vival®
  - Stesolid® (klyster, suppositorier og tablett)

Aktuelle benzodiazepiner

- Ønskede egenskaper
  - Raskt tilslag
  - Kort varighet
  - Høy sikkerhetsmargin
  - Lett styrbar effekt

For peroral bruk i behandlingsfase vil midazolam fungere best

Aktuelle administrasjonsmåter

- Oral tilførsel av midazolam, flunitrazepam og diazepam gir maksimal plasmakonsentrasjon etter 0,5 - 1,5 timer
- Sublingual tilførsel kan gi raskere effekt og økt biotilgjengelighet
- Rektal tilførsel av løsninger av midazolam eller diazepam gir varierende biotilgjengelighet og til dels lavere enn ved peroral
- Rektal administrasjon av diazepam gir raskere tilslag enn oral

Forholdsregler ved oral/rektal sedasjon

- Funksjonsfriske pasienter
  - ASA gruppe I og II
- Alder og vekt
  - Nedre aldersgrense: 2 år
  - Nedre vektgrense: 10 kg
- Faste
  - 6 timer mat (inkludert melk)?
  - 2 timer drikke (klare væsker)
- Oksygen
- Pulsoksymeter
- Postoperativ oppfølging

Forholdsregler

- ASA: American Society of Anesthesiologists (physical status)
- Preoperativ risikoklassifikasjonstabell
- Norske retningslinjer utarbeidet på basis av ASA

Tannleger som gir medikamentell sedasjon må kunne kjenne til- og anvende denne klassifiseringen

ASA risikoklassifisering

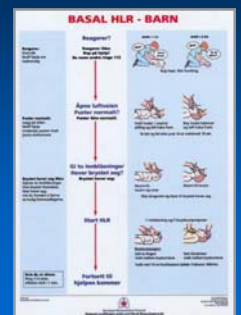
- Gruppe I: Helt frisk
- Gruppe II: Mild systemisk sykdom uten funksjonsbegrensning
  - f.eks. mild astma, lett bronkitt, kostregulert diabetes uten organkomplikasjoner
- Gruppe III: Sykdom/lidelse med funksjonsbegrensning
  - f.eks. diabetes med organkomplikasjoner
- Gruppe IV: Sviktende vitale funksjoner
  - f.eks. nylig gjennomgått hjerteinfarkt

Aktuelle komplikasjoner

- Ufrie luftveier
- Respirasjonshemming
- Aspirasjon til lungene av materiale fra munnen
- Brekning og påfølgende aspirasjon av mageinnhold til lungene

Komplikasjonshåndtering

- Basal hjerte-lunge-redning
  - Praktisk trening
  - Skriftlige retningslinjer
- Administrering av oksygen
- Skriftlig, lett tilgjengelig oppsett for henvendelse ved alvorlige komplikasjoner
  - tlf. 113

Sikkerhetsrutiner

Oksygen

- Mulighet for overtrykks-ventilering
- Ved overtrykks-ventilering tilføres oksygenberiket luft

Sikkerhetsrutiner

- Maske med
  - Munnstykke
  - Oksygen-nippel

Sikkerhetsrutiner

- Pulsoksymeter
- Overvåkning av hemoglobinets oksygenmetning i pulserende blod
- Måles ved hjelp av rødt/infrarødt lys
  - avhengig av god perifer sirkulasjon

Oksygen

Lærdal v. Per Gulbrandsen
Tlf.: 90 08 48 38

Pulsoksymeter

NPB-40
Infiniti Medical AS
Tlf.: 64 84 29 90

Oral/rektal sedasjon

- Generelle indikasjoner:
  - Inadekvat mestringsevne
  - Frykt/angst for tannbehandling/odontofobi
  - Hindre angstindusert smerteopplevelse

Odontologiske indikasjoner for tannbehandling under sedasjon

- Undersøkelse og behandling av moderat og/eller akutt karakter
- Moderat behandlingsbehov:
  - Antall behandlingsseanser: inntil 3
  - Ukompl. fyllingsterapi: inntil 3 fl. pr. tann
  - Begrenset omfang: inntil 6 tenner
- Akuttbehandlinger:
  - traumer
  - ekstraksjoner

Kontraindikasjoner for tannbehandling under sedasjon

- Alle former for akutt sykdom
- Pasienter i ASA gruppe III og IV
- Allergi mot aktuelle medikamenter
- Nevromuskulære sykdommer
- Stoffmisbrukere
- Eventuelle medikament-interaksjoner

Aktuelle doseringer

- Dosering etter kroppsvekt for funksjonsfriske pasienter
- For spesielle grupper barn og ungdom anbefales samarbeid med behandlende lege
- Psykisk utviklingshemming
- Funksjonshemming
- Nevropsykiatriske tilstander
  - ADHD, Tourett's syndrom, autisme
  - Paradoksal reaksjon mer vanlig ved ADHD

Oral sedasjon midazolam

- Dormicum® mikstur 2mg/ml
- Dosering: 0.5 mg pr kg kroppsvekt
  - spesialbestilles fra apotek
  - holdbarhetstid: 6mndr
  - tas ca 15 min før behandling

Midazolam (Dormicum®) 2mg/ml mikstur

- Dormicum® 5mg/ml injeksjonsvæske
- Søtningmiddel
- Smakstilsetning
- Konserveringsmiddel

Tannlegens navn,
ID-nummer, adresse

Til bruk i praksis
#

Dormicum 5mg/ml inj.væske	40 ml
Sirupus sacchari	40 g
Aqua mentae piperitae	29 g
Spiritus conservans	0.4 g
	(109,4 g) 100 ml

D.s.s.n.
Midazolam (Dormicum®) 2 mg/ml mikstur

Sted, dato
Underskrift
Stempel

DOSERING MIDAZOLAM MIKSTUR, 2mg/ml, PER OS

Dose: ca 0,5mg/kg, maksimaldose 12 mg
Miksturen gis ca 15 min. før behandling

Vekt	Dose ca 0,5 mg/kg	Volum
10-11 kg	5 mg	2,5 ml
12-13 kg	6 mg	3,0 ml
14-15 kg	7 mg	3,5 ml
16-17 kg	8 mg	4,0 ml
18-19 kg	9 mg	4,5 ml
20-21 kg	10 mg	5,0 ml
22-23 kg	11 mg	5,5 ml
24-25 kg	12 mg	6,0 ml
> 25 kg	12 mg	6,0 ml

DOSERING MIDAZOLAM TABLETTER

Dose: ca 0,5mg/kg, maksimaldose 12 mg

Oppløste tabletter i klar væske gis ca 30 min før behandling
Hele tabletter gis 1 time før behandling

Praktiske anvendelsesmåter

Hvis barnet vegrer seg mot å drikke, kan miksturen appliseres bak i munnen med en sprøyte (uten kanyle)

Rektal sedasjon midazolam

- Dosering
  - 0,4 mg/kg kroppsvekt
  - Bruk spesielt doseringskjema
- Administreres ved bruk av Roche rektalspisser
- Særlig velegnet for små barn og visse grupper funksjonshemmede

Ampuller 1mg/ml og 5mg/ml

DOSERING MIDAZOLAM IV-LØSNING 1mg/ml, REKTALT

DOSE: ca 0,4 mg/kg
Appliseres 10-15 min. før behandling

Vekt	Dose ca 0,4 mg/kg	Volum
10-11 kg	4 mg	4,2 ml
12-13 kg	5 mg	5,2 ml
14-15 kg	6 mg	6,2 ml
16-17 kg	7 mg	7,2 ml
18-19 kg	8 mg	8,2 ml
20-21 kg	9 mg	9,2 ml
22-23 kg	10 mg	10,2 ml
24-25 kg	11 mg	11,2 ml
> 25 kg	12 mg	12,2 ml

Doseringskjemaet er basert på bruk av ROCHE REKTALSPISSER som har et volum på ca 0,2 ml. Det angitte volum trekkes opp i sprøyten FØR rektalspissen settes på. Etter injeksjon vil det være igjen 0,2 ml i rektalspissen.

Bruk av andre "spisser" med andre volum krever volumjustering

Rektal sedasjon midazolam

- 2 1/2 år gammel jente
- 2 våkenetter med tannverk

Rektal sedasjon midazolam

Karies til pulpa palatinalt på fortennene i overkjeven

Sedert med Dormicum® rektalt, lokalanestesi og ekstraksjon

Oral sedasjon midazolam

- 2 år gammel jente, nedkarierte incisiver, abscess 61
- Sedert med Dormicum®-mikstur, lokalanestesi og ekstraksjon

Oral sedasjon midazolam

Flunitrazepam

0,5 og 1 mg tabletter

Registrert som hypnotikum

- Flunipam®, Rohypnol®
- Dosering: Barn fra 2 år, 20-40 kg: 0,5 mg
Barn over 40 kg og ungdom: 1 mg
- For å lette inntaket kan tabletter knuses og blandes i f.eks solbærsirup 30 min. før beh.
- Hele tabletter gis 1 time før beh.

Oral/rektal sedasjon med diazepam - barn

Diazepam -

Valium®, Vival®, Stesolid® (klyster, suppositorier og tabletter)

Førstevalg hvis pasienten regelmessig får diazepam på annen indikasjon

Legemiddelform	Alder	Dosering	Maksimaldose
Tabletter	4- 8 år	0,5-0,8 mg/kg	15 mg
Tabletter	> 8 år	0,2-0,5 mg/kg	15 mg
Rektal løsning	> 2 år	0,7 mg/kg	15 mg

Diazepam tabletter (hele eller knuste) inntas minst 60 min. før behandling

Kombinasjon lystgass og benzodiazepin

- Kombinasjon av lystgass og et benzodiazepin gir en godt kontrollert våken sedering
- Sederende effekt av lystgass kommer i tillegg til benzodiazepinets
- Additiv effekt

Postoperativ oppfølging

- Postoperativ overvåking
  - Barnet holdes under tilsyn på foresattes fang inntil sedativ virkning avtar
  - Obs skader ved f.eks. fall

Postoperativ oppfølging

- Barnet holdes på klinikken inntil
  - psyko-motoriske ferdigheter er tilnærmet normale
  - dvs. barnet leker aktiv
  - kan stå og gå uten støtte

Oppfølgingsrutiner

Kontroll
forholdsvis raskt
etter behandling

4 år gammel
jente ved første
besøk etter
akuttbehandling
under sedasjon
- Ex. 75

Generell anestesi - narkose

4 år gammel gutt

Generell anestesi - narkose

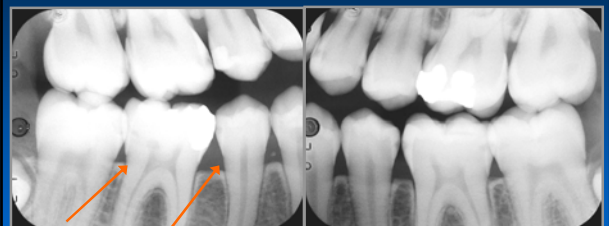

Generell anestesi - narkose

18 år gammel gutt

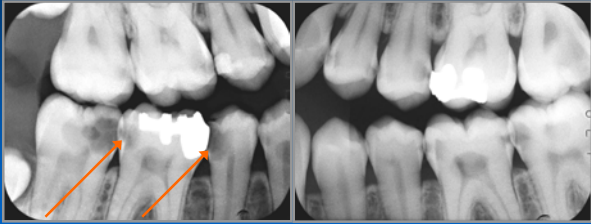
Generell anestesi - narkose

BW 24.01.01

Generell anestesi - narkose

18 år gammel gutt

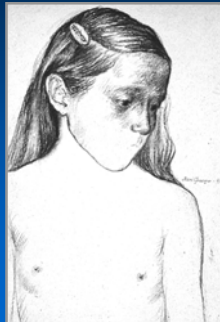
BW 27.09.02

Generell anestesi

Generell anestesi

- Barn og ungdom som har vært utsatt for misbruk eller grov omsorgssvikt
  - Tannlegen kan oppleves som ny overgriper
  - Er engstelige for å miste kontroll
  - Bør prioriteres for tannbehandling under generell anestesi

Informasjons- og oppfølgingsrutiner

- Skriftlig informasjon ved innkalling
- Evaluering ved behandling
- Spørreskjema etter behandling
- Oppfølging

Grunnpillarar i en velfungerende tannhelsetjeneste

Tid til tilvenning

Tilbud om sedasjon og generell anestesi

